

“РУСАЛКА ДНІСТРОВА” (1837) В СИСТЕМІ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ: ПОШИРЕННЯ КНИГИ У СВІТІ ЯК ФАКТОР МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ЗВ’ЯЗКІВ

Луїза Ільницька

*завідувач відділу наукової бібліографії
відділення “Наукова бібліографія і книгознавство”
ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України*

Дослідження історико-культурних та мовно-літературних зв’язків між українським та іншими народами, зокрема, слов’янськими, завжди було одним із пріоритетних напрямів у нашій науці. Воно спиралось переважно на широку джерельну базу — видання і публікації творів, історичні, літературознавчі та мовознавчі студії. Про це свідчить хоча б ґрунтовна бібліографія з цього питання, видана у 1994 р. як останній том п’ятитомної колективної праці “Українська література в загальнослов’янському і світовому літературному контексті”¹.

Наше дослідження міжнаціональних зв’язків у Європі початку ХІХ ст. базується на прикладі однієї книги — “Русалки Дністрової”, опублікованої 1837 р. в Будимі (тепер Будапешт). Вважаємо, що книги, видання яких стало подією історичної ваги в нашій культурі, як “Енеїда” І. Котляревського (1798), “Русалка Дністрова” М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького (1837), “Кобзар” Т. Шевченка (1840), і які з плином часу стали раритетами, книгознавцям слід характеризувати на рівні кожного збереженого примірника першодруку у бібліотеках, музеях і приватних колекціях.

Адже атрибуція автографів, дослідження печаток, написів на кожному примірнику, біограм власників книги, шляху її до тієї чи іншої особи або бібліотеки чи музею дає цінний матеріал для вивчення контактів між представниками різних націй і народностей, рецепції книги в різному читацькому середовищі, визначення читацького контингенту книги, а у випадку з “Русалкою Дністровою” — встановлення спірного до сьогодні питання накладу.

© Ільницька Л., 2008

¹ Українська література в загальнослов’янському і світовому літературному контексті: У 5 т. Т. 5: Українська література в країнах Центральної і Південно-Східної Європи: Матеріали до бібліографії.— Київ: Наук. думка, 1994.— 612 с.

Історико-книгознавче дослідження однієї книги під назвою “Русалка Дністровая” (1837) у бібліотеках і музеях світу” вперше в українському книгознавстві здійснила Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України².

Насамперед зазначимо, що таке дослідження стало можливим лише після розформування спецфондів у 1990-х рр., оскільки багато названих у дослідженні осіб, діяльність яких була пов’язана з Науковим товариством ім. Шевченка, “Просвітою”, релігійними організаціями, в радянський час були персонами *non grata*. “Реабілітовані” джерела стали доступними і були введені в широкий науковий обіг. Кілька слів стосовно важливого для “Русалки Дністрової” питання накладу³. Невелика його частина (дослідники вважають біля 200 примірників) після виходу в світ поширилась через книжкові магазини Відня, Пешта, Загреб, де цензура дозволила продаж. Про решту накладу, надісланого Якову Головацькому з Відня до Львова, у переважній більшості радянських дослідників побутувала міфологема, що книга була не лише заборонена цензурою у Львові, але й знищена грибок і мишами у підвалах консисторії (до речі, вона зберігалась у бібліотеці цісарського університету у Львові). Отже, й шукати не було дуже що.

Натомість опубліковані архівні дані у збірниках “Історія Львова у документах і матеріалах”⁴ та “Русалка Дністрова”: Документи і матеріали”⁵ свідчать, що заборонені цензурою 600 примірників (а не 800, як до сьогодні стверджує переважна більшість дослідників) були повернені Я. Головацькому і пущені у продаж. Частину поширив сам Я. Головацький, що підтверджують його дарчі написи на примірниках К. Гавлічка-Боровського, О. Кониського, В. Білозерського, Публічної бібліотеки в Санкт-Петербурзі, Бібліотеки Рішельєвського ліцею (тепер Одеський державний університет ім. І. І. Мечнікова). Частину він здав у книгарню Ставропігійського інституту, в якій вона продавалась до кінця 1880-х рр., що підтверджують книготорговельні каталоги Ставропігії, видані 1865, 1866, 1870, 1872, 1875, 1889 рр. А в 1890 р. книга продавалась

² *Льницька Л.* “Русалка Дністровая” (1837) у бібліотеках і музеях світу: Історико-книгознавче дослідження / НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаника; Наук. консультант *Я. Д. Ісаєвич*; Відп. ред. *Л. В. Головата*.— Львів, 2007.— 248 с.— 32 с. іл.

³ Докладніше див.: *Льницька Л.* “Русалка Дністровая” (1837) у бібліотеках і музеях світу.— Львів, 2007.— С. 13-21.

⁴ Історія Львова у документах і матеріалах: Зб. док. і матеріалів.— Київ: Наук. думка, 1986.— С. 124 с.

⁵ “Русалка Дністрова”: Документи і матеріали.— Київ: Наук. думка, 1989.— С. 265, 275.

навіть у Ризі, як свідчить “Каталог ценных сочинений по истории, литературе и языку всех славянских племен, имеющихся в продаже у Н. Киммеля” (Книжный магазин и антикварная торговля в Риге). Залишок 400 примірників у 1856 р. Я. Головацький передав Бібліотеці Народного Дому. Про це є розписка рукою Я. Головацького у фонді Народного Дому, який зберігається в Центральному державному історичному архіві України у Львові⁶.

Виявлені нами понад 100 примірників “Русалки Дністрової” і описані за даними бібліотек, музеїв, приватних осіб або на основі друківаних чи архівних джерел дають підстави говорити про надзвичайно широкий ареал поширення книги, зокрема в таких країнах (за сучасним політико-адміністративним поділом): Україна, Сербія, Австрія, Угорщина, Чехія, Словаччина, Словенія, Хорватія, Росія, Польща, Литва, Великобританія, США, Канада, що вже само по собі свідчить про резонанс книги у світі.

Отже, чим був викликаний такий інтерес до “Русалки Дністрової” в різних країнах Європи першої половини ХІХ ст., а пізніше — і за океаном?

Універсальну оцінку, більше, ніж через 40 років після виходу книги, як відомо, дав альманаху “Русалка Дністрова” Іван Франко у своїй статті “Критичні письма о галицькій інтелігенції”⁷. Він назвав “Русалку Дністрову” явищем наскрізь революційним, вбачаючи у народній мові, якою була видана книга, правописі, “Передслів’ї” до книги протест не лише проти “літературно-церковного авторитету”, а й проти політичного і соціального. Заборону книги світською і церковною владою можна зрозуміти. Що означало в Галичині — складовій частині Австрійської імперії, де панівною мовою була німецька, а розмовною переважно польська, — визнати українську мову рівноправною? Це означало визнати національну самодостатність галицьких русинів як гілки українського народу. І. Франко відзначив у згаданій статті і загальнослов’янський контекст “Русалки Дністрової”: “Русалка” переводами сербських та чеських пісень, цитатами та моттами з поезій звісного панслависта Коллара, далі й правописом, приуроченим до Караджичевого, вказує вже ясно, яка мусить бути спільна всеслов’янська робота, вказує, що правдива федерація між народами, хоч і братніми, та розрізненими історією, можлива аж тоді, коли сі народи пізнаються докладно, обмінюються всім, що в них є найкращого й найліпшого, пізнають свої окремішні змагання і зложать з них одну, загальну ціль”⁸.

⁶ Центральный державный исторический архив Украины у Львові.— Ф. 130, оп. 1, спр. 286.

⁷ Франко І. Зібрання творів: У 50 т.— Київ, 1980.— Т. 26.— С. 89-93.

⁸ Там само.— С. 91.

Утверджуючи, з одного боку, галицьку літературу як загальноукраїнське явище (у “Передслів’ї” до “Русалки Дністрової”: “зволила добра доля появилися і у нас збіркам народних наших пісень”), укладачі альманаху, з другого боку, шукали зв’язків з культурами інших слов’янських народів (у “Передслів’ї”: “язик і хороша душа руська була серед Слов’янщини, як чиста слеза дівоча в долоні Серафима”). Одним із виявів таких зв’язків було включення до альманаху перекладів сербських народних пісень, здійснених М. Шашкевичем і Я. Головацьким, та перекладів з чеської М. Шашкевича з “Краледворського рукопису” В. Ганки.

Це були перші переклади сербських народних пісень українською мовою із збірника Вука Караджича “Народне српске пјесме” (т. 1-4, 1823–1833). Заслугою перекладачів було те, що вони користувались оригіналами (як відомо, у 1839 р. сербські пісні перекладав А. Метлинський, пізніше у 1872 та 1881 рр. — М. Старицький, але з польських перекладів).

Характеристику перекладів сербських народних пісень, здійснених М. Шашкевичем і Я. Головацьким, знайдемо у статті І. Брика “Переклади сербських народних пісень у “Русалці Дністровій”⁹ та монографії М. Гуця “Сербохорватська народна пісня на Україні”¹⁰. Переклади привернули увагу і сербських дослідників, як бачимо на прикладі одного з примірників “Русалки Дністрової” в бібліотеці університету “Светозар Маркович” в Београді. Повний текст цього примірника представлений на веб-сторінці електронної бібліотеки проекту Растко Київ-Львів¹¹. Від керівника проекту — сербського українця Деяна Айдачича ми одержали відомості, що це примірник з бібліотеки Воїслава Йовановича (1884–1968) — сербського літературознавця, фольклориста, державного діяча, професора Београдського університету, редактора журналу “Српски книжевни гласник” (1920–1921). Йому належить стаття “Українски преводи наших народних песама”, поміщена у збірнику матеріалів з архіву вченого, виданому у 2001 р. університетською бібліотекою, — “Зборник ридова о народној книжевности”. Зреферував статтю О. Микитенко в огляді “Воїслав Йованович про українські переклади сербських народних пісень”¹². Йованович вбачав заслугу укладачів “Русалки Дністрової” в тому, що переклади зроблені з оригіналу: “Вже за словниковим

⁹ Записки НТШ.— 1930.— Т. 99.— С. 213-231.— (Ювілейний збірник на пошану акад. К. Студинського; Ч. 1).

¹⁰ Гуць М. В. Сербохорватська народна пісня на Україні.— Київ: Наук. думка, 1966.— 206 с.

¹¹ Проект Растко Київ-Львів — електронна бібліотека, присвячена взаємозв’язкам української та сербської культур. Керівник проекту — Деян Айдачич.

¹² Матеріали до українського мистецтвознавства (Пам’яті академіка О. Г. Костюка).— Київ, 2003.— Вип. 2.— С. 314-338.

складом ці дзвінки вірші часто-густо буквально збігаються з нашими оригіналами, що дає підставу виключити посередництво російського чи польського перекладу”¹³. Зрештою, пізніше, сам Я. Головацький у передмові “Народні сербські пісні” до своїх перекладів з сербської, поміщених у “Вінку русинам на обжинки”¹⁴, відзначав необхідність перекладати з оригіналу і намагався довести, що сербська мова, як і українська, зберегла свою “старосвітську стать, свою природну красоту”, і тому українською мовою можна найточніше відтворити сербський оригінал.

Зворотний процес — зацікавлення слов’янської молоді оригінальними поезіями та записами народних українських пісень, поміщеними в альманасі, вдалося з’ясувати, досліджуючи примірники з бібліотеки Братиславського університету.

В основі цієї бібліотеки — Слов’янська або Штурівська бібліотека Пожунського протестантського ліцею (Пожун — назва Братіслави в Австрійській імперії початку XIX ст.). Ліцей був одним із студентських центрів тодішньої Габсбурзької монархії, в якому поруч зі словаками навчалися серби і хорвати. У бібліотеці ліцею було два примірники “Русалки Дністрової”, які збереглися до сьогодні. Обидва подаровані сербським студентам. На одному напис: “За библиотеку младеже Србске у Пожуну. П. А. Попович”, на другому — запис рукою студента про те, що книгу подарував Теодор Павлович. У першому випадку йдеться про Павла Арса Поповича — редактора “Сербських новин” у Београді, пізніше — професора університету, керівника семінару сербської літератури. У другому — про секретаря Матиці Сербської Теодора Павловича, який перший повідомив про вихід книги у редагованому ним часописі “Србській Народный листь” (18.IV.1837 р.) і продаж її в редакції (до речі, коштувала книга 55 крейцерів сріблом).

Відомо, що читали “Русалку Дністрову” і словацькі студенти Пожунського ліцею. Їм подарував книгу Ол. Врховський, адвокат за професією, провідний діяч молодословацького руху. Він добре знав проблеми суспільного життя Галичини завдяки співпраці з демократично і революційно орієнтованими галицькими поляками, які навчалися у Відні. В колі його знайомих був і брат Якова Іван Головацький. На жаль, слідів цієї книги в Словаччині ми не знайшли. Відомості про факт подарунку книги подає словацький вчений В. Матула у статті “А. В. Vrchovsky a

¹³ Матеріали до українського мистецтвознавства (Пам’яті академіка О. Г. Костюка).— Київ, 2003.— Вип. 2.— С. 317.

¹⁴ Вінок русинам на обжинки / Уплів Іван Б. Ф. Головацький.— Відень, 1846.— Ч. 1.— С. 153-204.

slovensko-ukrajinské vzťahy na konci tridsiatych rokov 19 storočia”¹⁵. Про те, що “Русалку Дністрову” читали студенти ліцею, свідчать і записи дум і думок студента Само Гробоня, подані у статті Р. Бртаня “Nove Kreilove zapisy lyudovych piesni” (Literarny archiv, 1972), про що йдеться також у згаданій статті В. Матули. Історія ніби зробила віддачу: захоплення сербськими народними піснями принесли на галицький ґрунт М. Шашкевич і Я. Головацький, натомість однією з перших українських книг, яку читали сербські і словацькі студенти на початку XIX ст., була “Русалка Дністрова”.

М. Мольнар у книзі “Словаки і українці” називає словацького поета Само Халупку, учасника польського повстання, який у коментарі до свого твору “Турчин Понічан” подав текст української пісні “Чому кури не пієте?”, варіант якої є в “Русалці Дністровій”. У листі до згаданого вище Ол. Врховського Халупка писав: “Над українськими думами провів я не одну розкішну годину... Близько 12 їх я вже переписав... Якщо взяти деякі картини та порівняння, що стосуються природи Малоросії, вони такі подібні до наших давніших пісень, як спів одного соловейка до співу другого”¹⁶.

Очевидно, захоплювався записами народних пісень в “Русалці Дністровій” і чеський етнограф, письменник і перекладач, близький друг діячів “Руської Трійці” Карел Зап, який перебував у Львові у 1830–1845 рр. як державний службовець. У своїй книзі “Cesty a procházky po Halické zemi” він переклав чеською колядку з “Русалки Дністрової”¹⁷.

Важливим фактором входження “Русалки Дністрової” у загальнослов’янський контекст була оцінка видання діячами слов’янського відродження, а також наявність книги у бібліотеках видатних українських, чеських, хорватських, словацьких, польських, російських письменників, вчених і громадських діячів.

Рекламуючи “Русалку Дністрову” у часописі “Србській Народный листь”, Т. Павлович представляв її громадськості як першу книгу, написану “народною малоросійською мовою” і надруковану гражданським шрифтом: “Найновіший, однак, твір малоросійської літератури, який дійсно можна рекомендувати кожному любителю слов’янської літератури, особливо філологам і граматикам, насамперед ради пізнання тієї мови, якою розмовляє більше мільйона слов’ян, є надрукований тут, у Буді, 1837 р. під назвою “Русалка Дністрова”. [Це] перша книга, написана

¹⁵ Науковий збірник Музею української культури у Свиднику.— 1967.— Т. 3.— С. 251-260.— Словац. мовою.

¹⁶ Цит. за вид.: Мольнар М. Словаки і українці. Причинки до словацько-українських літературних взаємин з додатком документів.— Братислава, 1965.— С. 42.

¹⁷ Zap K. Cesty a procházky po Halické zemi.— Praha: J. B. Calve, 1844.— S. 115-120.

простою народною малоросійською мовою і надрукована нашими гражданданськими буквами”¹⁸.

Ізмаїл Срезневський, подорожуючи Європою, побував у Відні, де оглянув Будимську друкарню, був у Пешті, а в 1842 р. — у Галичині, зокрема у Львові. Примірник “Русалки Дністрової” з його бібліотеки зберігається у Санкт-Петербурзі у Бібліотеці Академії наук Росії. І. Срезневський оцінював “Русалку Дністрову” як бажання галицьких літераторів працювати спільно на слов’янському полі, а в своїй неопублікованій статті “Галицкое наречие” вчений стверджував, що у галичан і східних українців мова одна, причому самостійна, а не діалект російської чи якоїсь іншої¹⁹.

Видатний діяч словацького відродження Людовіт Штур у своєму виданні “O národních písních a pověstech plemen slovanských” подає тексти чотирьох народних пісень з “Русалки Дністрової”, а в переліку найпомітніших збірок пісень слов’янських народів називає “Русалку Дністрову”, яку одержав від В. Ганки²⁰. На жаль, примірник цей розшукати нам не вдалось.

Однак, першою в Європі і визначальною була оцінка книги, висловлена видатним діячем слов’янського відродження П. Й. Шафариком. У 1838 р. у статті “Bibliograficky přehled sbirek slovanských národních písní”²¹ він розглядає “Русалку Дністрову” серед інших “малоруських” збірок. Шафарик без застережень визнавав українську мову самостійною і рівноцінною з російською і білоруською. На його авторитет посилались українські національні діячі Наддніпрянської України в обороні української мови. Не випадково йому присвятив свою поему “Сретик” Т. Шевченко, початок якої, — автограф Т. Шевченка, — у 1863 р. надіслав Бібліотеці Народного Дому у Львові Василь Білозерський.

Сучасний словацький україніст М. Неврлий назвав свою статтю про “Русалку Дністрову” “Rodna sestra Slavy dcery”²², вважаючи, що “Русалка Дністрова” відіграла таку ж будительську роль у суспільному житті Західної України, як “Дочка слави” Я. Коллара в розвитку чехів і

¹⁸ Цит. за вид.: “Русалка Дністрова”: Документи і матеріали.— Київ, 1989.— С. 84.— Пер. з серб.

¹⁹ Див.: *Крюков А. В.* Наукова подорож І. І. Срезневського в Західну Україну // Українське літературознавство.— 1972.— Вип. 16.— С. 23-27.

²⁰ *Štur Ludevít.* O národních písních a pověstech plemen slovanských.— V Praze, 1853.— S. 145.

²¹ *Šafařík P. J.* Bibliograficky přehled sbirek slovanských národních písní // *Časopis českého Museum.*— 1838.— Sv. 4.— S. 545-561.

²² *Nevrly M.* Rodna sestra Slavy dcery // *Smena.*— 1977.— № 5.— Передрук: Шашкевичіана: Зб. наук. праць.— Львів; Вінніпер, 2004.— Вип. 5/6.— С. 330-331.— Післямова *М. Ляницького.*

словаків. У свій час Р. Горак і Я. Гнатів²³ звернули увагу, що на титульному аркуші “Русалки Дністрової” зображена така сама ліра, як на виданні Яна Коллара “Slavy dcera” (1824), і навіть відбита з того самого картуша роботи відомого в Європі початку XIX ст. графіка Шамуела Бікфалзі Фалка, родом із Трансільванії. Цей цікавий факт свідчить, з одного боку — про складність друкування оригінальних книжок, якщо від 1824 до 1837 р. в друкарні не знайшлося іншого картуша, а з другого — очевидно, є символічним. Ліра — як символ відродження і високої поезії. Р. Горак та Я. Гнатів вважають, що обкладинку мали лише примірники, які поширювались у Будапешті і для цієї партії книг обкладинку замовив Г. Петрович спеціально. На жаль, автори не вказують джерела цієї інформації. У принципі така версія може пояснити той факт, що збережені до сьогодні примірники без обкладинок іншого формату (20×12,5), ніж ті, які мають обкладинки (18×11), виконані в трьох різних кольорах. У частини накладу — обкладинки жовтого, частини — бежевого та сіро-блакитного кольору.

Присутність “Русалки Дністрової” в особистих бібліотеках відомих слов’янських діячів — Павла Йозефа Шафарика, Вацлава Ганки, Карла Гавлічка-Боровського, Людовіта Штура, Станко Враз, Едварда Єлінека, Франтішка Палацького; українських вчених і діячів з Наддніпрянщини — Михайла Максимовича, Бориса Грінченка, Олександра Лазаревського, Олександра Кониського, Василя Тарновського; галичан — Івана Франка, Костя Паньківського, Михайла Возняка, Василя Щурата, о. Івана Пастернака; росіян — Петра Чаадаєва і Павла Вяземського, — засвідчує високий культурологічний рейтинг цього видання.

Дослідження “Русалки Дністрової” на рівні кожного примірника виявляє часом несподівані факти культурних і навіть економічних зв’язків Галичини з Європою початку XIX ст., проливає нове світло на деякі однієї і стереотипні трактування долі книги. Йдеться, зокрема, про дослідження примірника Оксфордського університету, який у складі конволюту належав (принаймні про це свідчить автограф) чеському пивовару із Фрідлянда і меценату Йосефу Данеку. З’ясувалось, що він був одним із членів-засновників Галицько-Руської Матиці²⁴. Крім того, в Галичині Данек міг мати і бізнес-інтерес, бо, як свідчить Людвік Файгл у книзі “Sto let českého života ve Lvově” (1925) в першій половині XIX ст. пивоварінням у Львові займались виключно чехи.

²³ Горак Р., Гнатів Я. Чому “Русалка Дністрова” народилася на берегах Дунаю // Весвіт.— 1988.— № 12.— С. 139-143.

²⁴ Список членов Галицько-русской Матицы... // Науковий збірник, издаваемый литературным обществом Галицько-русской Матицы.— Львов, 1865.— Вып. 1.— С. LXXXVII.

Прізвище Данека знаходимо і в списку передплатників “Вінка русинам на обжинки” (1846), поміщеному в кінці видання. Отже, зацікавлення його галицькою книгою було не випадковим. З інтернет-джерел²⁵ відомий і такий факт у його біографії, як меценатська опіка чеською письменницею Боженою Немцовой та інші благодійні справи.

Нове світло на трактування ролі і місця Духовної семінарії у долі “Русалки Дністрової” проливає дослідження примірників у США та Сербії. Загальновідомо, що в семінарії допитували укладачів “Русалки Дністрової” (вперше українською мовою протоколи допитів опубліковані у збірнику “Русалка Дністрова”: Документи і матеріали), але ж і з тієї семінарії виходили, крім М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького, й інші священники, які за словами Амброзія Андроховича²⁶, своєю діяльністю клали основи під наше відродження. Одним з таких був священник Теодор Лисяк, парох с. Долженева Жовківського повіту (тепер Сокальський р-н Львівської обл.), відомий і як журналіст та письменник під псевдонімами Богдан, Богдан із-над Солокії. Колишній питомець Львівської духовної семінарії, особисто знайомий з Я. Головацьким, був за своїми переконаннями стосовно вживання народної мови у газетах, зокрема віденському “Вѣстнику”, близьким до поглядів “Руської Трійці”. Примірник “Русалки Дністрової” з його бібліотеки сьогодні знаходиться в українській колекції Бібліотеки ім. Вайденера Інституту українських студій Гарвардського університету.

Інший примірник (про який вже йшла мова) з бібліотеки Воїслава Йовановича попередньо належав одному з діячів хорватського відродження Степану Млінаричу (1814–1876). Млінарич одержав його як канонік Хорватської святоєронімської капітули у Римі десь у 1860-і роки з Львівської духовної семінарії, про що свідчить напис на книзі. Отже, цей дуже цікавий факт свідчить, що праця “Руської Трійці”, яка виникла в семінарських мурах, дала стократні плоди на культурному полі не лише Галичини, але й поза її межами.

Підсумовуючи результати дослідження примірників “Русалки Дністрової” у бібліотеках, музеях світу і приватних колекціях, подаємо короткі дані так званого книжкового “екзит-полу”. За кількістю виявлених примірників 60 % припадає на Україну, 35 % — на Європу і Росію, 5 % — на США і Канаду. Серед колишніх власників книги умовно можна виділити чотири категорії: 1) діячі культури, вчені, письменники — 55 % (у співвідношенні Україна і світ — 2:1); 2) бібліотеки

²⁵ <http://chlumec.hyperlink.cz/files/danek.html>.

²⁶ *Андрохович А.* Віденське Barbareum. Розд. IX. Питомці // Греко-католицька духовна семінарія у Львові / Матеріали і розвідки зібрав о. проф. др. *Йосиф Сіпій*. — Львів, 1935. — Т. 1. — С. 175-213.

слов'янських Матиць (Сербської, Словацької), бібліотеки установ, товариств, університетів, національні бібліотеки (Австрія, Словенія, Литва, Росія), до яких “Русалка Дністрова” надійшла безпосередньо — 25 %; 3) вчителі, правники — 10 %, 4) священники — 10 %.

Пропагування особливого статусу культурних і літературних зв'язків для міжнаціонального порозуміння на сьогоднішньому етапі може одержати новий стимул у зв'язку зі створенням в Україні у січні 2008 р. “українського кластеру” національних культурних інституцій ЄС (European Union National Institutes for Culture — EUNIC). Ця нова структура EUNIC-Україна діятиме в рамках загальної організації EUNIC і займатиметься європейсько-українськими культурними проектами, і, очевидно ж, набагато масштабнішими, ніж роль у культурних взаєминах одного видання. Але це не заперечує необхідності досліджень долі і однієї знакової книги.

“РУСАЛКА ДНІСТРОВА” (1837) В СИСТЕМІ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ: ПОШИРЕННЯ КНИГИ У СВІТІ ЯК ФАКТОР МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Луїза Ільницька

*завідувач відділу наукової бібліографії
відділення “Наукова бібліографія і книгознавство”
ЛНБ ім. В. Стефаніка НАН України*

На прикладі поширення “Русалки Дністрової” у світі (досліджено понад 100 примірників у бібліотеках, музеях, приватних колекціях) простежено роль книги у міжнаціональних зв'язках, зокрема: переклади з інших мов у “Русалці Дністровій” як пошук зв'язків з культурами інших народів, переклади українських творів, поміщених у “Русалці Дністровій” словацькими студентами, оцінка книги видатними діячами слов'янського відродження (П.-Й. Шафарик, Л. Штур, Т. Павлович), статус книги в бібліотеках і музеях світу як пам'ятки української культури XIX ст.

Ключові слова: “Русалка Дністрова”, міжнаціональні зв'язки, слов'янське відродження, Іван Франко, Павло-Йозеф Шафарик, Людовіт Штур, Ізмаїл Срезневський, Степан Млінарч, Теодор Павлович, Воїслав Йованович, Олександр Врховський.

RUSALKA DNISTROVA (1837) IN SYSTEM OF CULTURAL VALUES: DISTRIBUTION OF BOOKS IN THE WORLD AS FACTOR OF INTERNATIONAL RELATIONS

Luiza Il'nyts'ka

*Head, Scientific Bibliography Dept.,
Division of Scientific Bibliography and Bibliology,
L'viv Stefanyk Scientific Library, National Academy of Sciences of Ukraine*

The role of books in international relations is traced on example of world distribution of *Rusalka Dnistrova* (over 100 copies in libraries, museums, private collections were investigated): translations from other languages in *Rusalka Dnistrova* as a search of connections with the other national cultures, translations of Ukrainian works placed in the book by Slovak students, its estimation by prominent figures of Slavic revival (P. J. Šafařík, L. Štúr, T. Pavlović), status of the book in world libraries and museums as Ukrainian cultural monument of the 19th c.

Keywords: *Rusalka Dnistrova*, international relations, Slavic revival, Ivan Franko, Pavel Josef Šafařík, Ludovít Štúr, Izmail Sreznevskiy, Stefan Mlinarić, Teodor Pavlović, Vojislav Jovanović, Aleksander Vrchovsky.

“РУСАЛКА ДНЕСТРОВАЯ” (1837) В СИСТЕМЕ КУЛЬТУРНЫХ ЦЕННОСТЕЙ: РАСПРОСТРАНЕНИЕ КНИГИ В МИРЕ КАК ФАКТОР МЕЖДУНАЦИОНАЛЬНЫХ СВЯЗЕЙ

Луиза Ильницкая

*заведующая отделом научной библиографии
отделения “Научная библиография и книговедение”
ЛНБ им. В. Стефаника НАН Украины*

На примере распространения “Русалки Днестровой” в мире (исследовано более 100 экземпляров в библиотеках, музеях, частных коллекциях) прослежено роль книги в международных связях, в частности: переводы с других языков в “Русалке Днестровой” как поиск связей с культурами других народов, переводы украинских произведений, помещенных в “Русалке Днестровой” словацкими студентами, оценка книги выдающимися деятелями славянского возрождения (П.-Й. Шафарик, Л. Штур, Т. Павлович), статус книги в библиотеках и музеях мира как памятника украинской культуры начала XIX ст.

Ключевые слова: “Русалка Днестровая”, международные связи, славянское возрождение, Иван Франко, Павел-Йозеф Шафарик, Людовит Штур, Измаил Срезневский, Степан Млинарич, Теодор Павлович, Воислав Йованович, Александр Врховский.